

**На Всеукраїнський конкурс авторських
програм
практичних психологів та соціальних педагогів**

«Нові технології у новій школі»

Номінація: «Просвітницькі програми»

«Спільні зусилля – запорука успіху»

**Коропецька Юлія Вікторівна
0979221834
koropetska.julia1997@gmail**

Автор: Коропецька Юлія Вікторівна, практичний психолог Комунальної установи «Козівський інклюзивно-ресурсний центр» Козівської селищної ради

Рецензент: Дяченко Христина Миколаївна, директор Комунальної установи «Козівський інклюзивно-ресурсний центр» Козівської селищної ради

Зміст

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Актуальність програми.....	5
3. Зміст програми.....	7
4. Розробка занять.....	18
5. Список використаних джерел.....	65
6. Додатки.....	67

Пояснювальна записка

Реформування та модернізація в галузі освіти в Україні відбувається згідно демократичних, соціально-економічних перетворень і пріоритетів сьогодення, які засвідчують право кожної дитини на здобуття освіти, відповідно її індивідуальним можливостям. У нашій країні на законодавчому рівні визначено право дітей з особливими освітніми потребами на навчання у загальноосвітніх закладах за місцем проживання. Система освіти, що передбачає надання таких освітніх послуг набула назву інклюзивної освіти.

Успішність процесу інклюзивного навчання залежить від того, як складаються відносини між педагогами, дитиною і батьками. Батьки і педагоги - вихователі одних і тих же дітей, і результат виховання може бути успішним тоді, коли вчителі та батьки стануть однодумцями.

Сім'я по праву вважається головним чинником і умовою розвитку, виховання дитини. Саме в сім'ї дитина народжується, тут отримує основи фізичного і духовного розвитку, перші знання про навколишній світ, тут формуються перші навички та вміння у всіх видах діяльності, початкові критерії оцінки добра, істини, краси. Тут протікає велика частина її життєдіяльності, закладаються основи її відносин зі світом, тобто починається процес виховання та навчання.

Обізнаність батьків у питаннях інклюзивного навчання, особливостей розвитку дитини, знаходження у дитини сильних сторін, тісна співпраця із педагогами сприятимуть нормальному розвитку дітей з особливими потребами, полегшать їм навчання, адаптують до освітнього середовища, відбудеться соціалізація дитини.

Актуальність програми

Інклюзивний освітній простір сьогодні забезпечує дитині, незалежно від особливостей її розвитку, рівний доступ до якісної освіти в умовах масових загальноосвітніх навчальних закладів. Сучасні тенденції інклюзивного навчання дітей з особливими потребами вимагають інноваційного насичення змісту підготовки майбутніх корекційних педагогів. Модернізація освіти зумовлює нагальну потребу у високоосвічених педагогічних кадрах, спроможних ефективно використовувати набуті знання на практиці, активно розробляти і впроваджувати нові методи роботи в умовах інклюзивного навчального закладу.

Мета програми: Поглибити знання батьків з питань інклюзивної освіти; розшири уявлення про особливості розвитку дітей з особливими потребами; дати можливість батькам поділитися власним досвідом виховання та навчання з особливими дітьми і підвести їх до аналізу особистого педагогічного досвіду; підвищувати психолого-педагогічну компетентність батьків у питаннях дитячо-батьківських стосунків; залучати батьків до організації навчально-виховного процесу; розкрити позитивні та сильні сторони їхньої дитини.

Завдання програми:

- інформувати та ознайомити батьків з концептуальними засадами інклюзивної освіти: концепціями, принципами, цінностями;
- сформувати усвідомлене розуміння основних теоретичних положень і ключових понять інклюзивної та інтегрованої освіти;
- розвивати позитивне ставлення до інклюзивної освіти та інклюзії в цілому;
- сформувати правильне уявлення про індивідуальний підхід до кожної особливої дитини;
- сформувати толерантне ставлення до дітей з ООП;
- навчити знаходити сильні сторони дитини та використовувати їх на практиці;
- формувати безумовне прийняття своїх дітей;

- розвинути вміння і навички усвідомленого батьківства;
- розширити уявлення батьків про засоби спілкування і вираження любові в родині;
- розширити знання про особливості раннього втручання;
- ознайомити з особливостями команди психолого-педагогічного супроводу дитини;
- розвинути відповідальність по відношенню до дитини.

I. Організаційний блок

Цільова аудиторія: батьки та законні представники дітей з особливими освітніми потребами.

Тривалість програми: тренінг розрахований на 8 занять протягом одного місяця (2 рази в тиждень).

Тривалість одного заняття: 90 хв.

Форма занять: групова

Кількість учасників: 16

Ресурсне забезпечення: проектор, екран, ноутбук, фліпчарт, аркуші формату А4, маркери, ручки, бейджі, роздатковий матеріал для проведення активностей.

Очікувані результати: Учасники тренінгу краще пізнають особливості розвитку своїх дітей, виявлять їхні сильні сторони, зрозуміють важливість залучення спільної діяльності «батьки-фахівці» у забезпеченні нормального рівня розвитку, соціалізації своїх дітей.

Апробація роботи: З 18 жовтня до 19 листопада на базі Комунальної установи «Козівський інклюзивно-ресурсний центр» Козівської селищної ради

Зміст програми

№	Зміст заняття	Мета	Тривалість
Заняття 1. <i>Мета:</i> знайомство з учасниками тренінгу, створення сприятливого мікроклімату в колективі. Ознайомлення з поняттям «інклюзивна освіта».			
1.	I. Вступна частина		
1.1	Вступне слово психолога	Повідомлення теми і мети тренінгових занять.	3 хв.
1.2	Вправа «Правила роботи у групі»	Прийняття правил для комфортної та продуктивної роботи учасників тренінгу під час його проведення.	5 хв.
1.3	Вправа «Мої очікування»	Дізнатися, що очікують учасники від сьогоденного заняття.	5 хв.
1.4	Вправа на знайомство «Це моя дитина»	Познайомитись з учасниками тренінгу. Розвинути вміння самопрезентації.	10 хв.
2.	II. Основна частина		
2.1	Інформаційне повідомлення на тему: «Знайомство з поняттями інклюзія та інклюзивна освіта»	Сформувати знання про поняття «інклюзивної освіти».	7 хв.
2.2	Вправа «Крилограм»	Описати особливості якостей характеру батьків по відношенню до дитини.	15 хв.
2.3	Міні-відео «Впровадження інклюзивної освіти»	Донести важливість інклюзивної освіти	5 хв.

2.4	Вправа «За і проти»	Сформувати толерантне ставлення до дітей з ООП.	15 хв.
2.5	Мозковий штурм «Переваги та недоліки інклюзивного навчання»	Визначити переваги та недоліки інклюзивного навчання та зрозуміти його важливість	15 хв.
3.	III. Заключна частина		
3.1	Підведення підсумків тренінгового заняття «Пісочний годинник»	Систематизувати інформацію, отриману на тренінгу учасниками	5 хв.
3.2	Вправа «До побачення! До наступної зустрічі!»	Сприяти знаттю емоційної напруги	5 хв.
Заняття 2. Мета: Розширити знання батьків про дітей з особливими освітніми потребами. Ознайомити з поняттям «особлива дитина».			
1. Вступна частина			
1.1	Вступне слово психолога	Повідомлення мети тренінгового заняття	3 хв.
1.2	Вправа «Нетрадиційне вітання»	Створення позитивного мікроклімату в середовищі.	5 хв.
1.3	Вправа «Правила роботи в групі»	Нагадати про основні правила роботи в групі.	3 хв.
2. Основна частина			
2.1	Міні-лекція «Особлива дитина – особлива увага»	Сформувати правильне уявлення поняття «особлива дитина»	7 хв.
2.2	Мультфільм «Про Діму»	Розкрити особливості індивідуальності особливої дитини. Підвищити рівень усвідомлення особливого	10 хв.

		індивідуального підходу до дитини з ООП.	
2.3	Вправа «Спільна мова»	Налагодження психологічного контакту, розвиток емпатії до дитини з порушеннями розвитку. Краще розуміння особливостей дітей з ООП.	20 хв.
2.4	Вправа-руханка «Ураган»	Створити в учасників позитивний емоційний стан, зняти напруження.	10 хв.
2.5	Притча «Для особливих»	Усвідомлення значущості особливих дітей.	7 хв.
2.6	Вправа «Намалюй чоловічка»	Розуміння індивідуальності кожної особистості, зокрема дитини з ООП.	15 хв.
3.	III. Заклучна частина		
3.1	Вправа-обговорення «Опиши одним реченням»	Підбиття підсумків заняття	5 хв.
3.2	Вправа «Квітка побажань»	Сприяти згуртованості групи; створення гарного настрою.	5 хв.
Заняття 3. Мета: Навчити виявляти слабкі та сильні сторони власної дитини. Підвищити компетентність батьківського виховання, опираючись на сильні сторони дитини.			
1.	I. Вступна частина		
1.1	Поетична хвилинка. Вірш «Особливі діти»	Налаштування на подальшу роботу	1 хв.
1.2	Вступне слово психолога	Повідомлення мети тренінгового заняття	2 хв

1.2	Вправа-привітання «Особистий момент»	Сприяти створенню комфортної робочої атмосфери.	10 хв.
1.4	Вправа «Правила роботи в групі»	Нагадати про основні правила роботи в групі.	3 хв.
2.	II. Основна частина		
2.1	Інформаційне повідомлення «Важливість виявлення сильних сторін дитини»	Зрозуміти важливість виявлення сильних сторін у дітей. Навчити їх використовувати на практиці.	10 хв.
2.2	Мультфільм «Тамара»	Закріпити знання про активізацію та підтримання сильних сторін в особливих дітей .	7 хв.
2.3	Вправа «Посилене бомбардування»	Сфокусувати увагу на позитивних якостях і сильних сторонах дитини.	20 хв.
2.4	Вправа-розминка «Театр Кабукі»	Активізувати учасників, навчити діяти колективно.	10 хв.
2.5	Методика «Сходінки»	Дослідити дитячо-батьківські стосунки. Допомогти батькам подивитись на дитину та її риси під іншим кутом, а саме як наслідок свого батьківського впливу.	17 хв.
3.	III. Заклучна частина		

3.1	Рефлексія «Мені сьогодні...»	Підвести підсумки заняття. Обговорити почуття та емоції від заняття.	5 хв.
3.2	Вправа-прощання «Подарунок»	Позитивне завершення тренінгового заняття.	5 хв.
Заняття 4. Мета: формувати безумовне прийняття своїх дітей.			
1.	I. Вступна частина		
1.1	Вступне слово психолога	Повідомлення мети тренінгового заняття	2 хв.
1.2	Вправа-привітання «Я найкраще вмію ...»	Підвищення рівня самооцінки; формування довірчих відносин між учасниками заняття	10 хв.
	Вправа «Правила групи»	Нагадати про основні правила роботи в групі, що забезпечують результативну роботу, наголосити на необхідності їх виконання для досягнення мети та завдань тренінгового заняття.	3 хв.
2.	II. Основна частина		
2.1	Міні-лекція «Безумовна любов і безумовне прийняття	Пояснити значення понять «Безумовна любов і безумовне прийняття»	5 хв.
2.2	Мультфільм-казка «Соловейко з одним крилом»	Виховати відповідальність за своїх дітей. Навчити батьків їх приймати такими,	10 хв.

		якими вони. Допомогти усвідомити важливість розуміння та підтримки дітей.	
2.3	Руханка «Будинки – господарі – землетрус»	Згуртування учасників, зняття емоційної напруги.	15 хв.
2.4	Вправа «Ярлики»	Поставити себе на місце іншої людини, відчувати як воно бути, коли тебе сприймають через призму певної ролі.	25 хв.
2.5	Притча «Про ангелів»	Сформувавти усвідомлення батьківства	10 хв.
3.	III. Заклучний етап		
3.1	Рефлексія	Підведення підсумків заняття	5 хв.
3.2	Групове прощання. Вправа «Павутина»	Підвести підсумки заняття, налаштувати на позитивне світосприйняття.	5 хв.
Заняття 5. Мета: Розкрити особливості раннього втручання. Показати важливість батьківського часу по відношенню до дитини			
1.	I. Вступна частина		
1.1	Вступне слово психолога	Повідомлення теми та мети тренінгові заняття	2 хв.
1.2	Вправа «Правила групи»	Нагадати про основні правила роботи в групі.	2 хв.
1.3	Вправа «Привітання з добрим побажанням»	Підготувати учасників до роботи, створити комфортну атмосферу, гарний настрій,	5 хв.

		зосередити учасників на спільній роботі.	
2.	II. Основна частина		
2.1	Інформаційне повідомлення «Особливості раннього втручання»	Розширити знання про особливості раннього втручання.	10 хв.
2.2	Вправа «Один день з дитиною»	Показати важливість батьківського часу та сприяти усвідомленню ролі батьківства на ціннісно-емоційному рівні.	35 хв.
2.3	Притча «Цінність часу»	Осмыслити важливість цінності часу по відношенню до дитини.	7 хв.
2.4	Вправа-руханка «Амеба»	Налаштувати учасників на активну групову роботу і показати важливість цілеспрямованості й згуртованості команди в тренінгу.	10 хв.
2.5	Мультфільм «Каструля Анатолія»	Продемонструвати цінність індивідуального підходу до дитини з ООП. Поділитися власним досвідом в своєму індивідуальному підході до дитини.	10 хв.
3.	III. Заклучний етап		
3.1	Вправа «Валіза, кошик, м'ясорубка»	Забезпечення зворотного зв'язку.	5 хв.

3.2	Вправа «Емоційний лагцюжок»	Закріплення позитивних результатів тренінгу.	4 хв.
Заняття 6. Мета: Сформувати в учасників відповідальність за розвиток дитини, бачити в неї позитивні сторони.			
1.	I. Вступна частина		
1.1	Вступне слово психолога	Ознайомити учасників з метою тренінгового заняття	3 хв.
1.2	Вправа «Правила групи»	Нагадати про основні правила роботи в групі, що забезпечують результативну роботу, наголосити на необхідності їх виконання для досягнення мети та завдань тренінгового заняття.	3 хв.
1.3	Вправа «Вітаю вас»	Створення позитивного мікроклімату в колективі.	5 хв.
2.	II. Основна частина		
2.1	Притча «Не підрізайте дітям крила»	Сформувати розуміння важливості розвитку самостійності особливих дітей.	5 хв.
2.2	Міні-лекція «П'ять мов любові до дітей»	Розширити уявлення батьків про засоби спілкування і вираження любові в родині. Спонукає до самоосвіти, читання педагогічної літератури.	10 хв.

2.3	Мультфільм «Скарлет»	Показати значення батьківської підтримки та віри у свою дитину.	7 хв.
2.4	Вправа для релаксації «Очищення від тривог»	Зняття емоційної напруги	8 хв.
2.5	Мозковий штурм «Вирішення ситуацій»	Осмыслити способи вирішення проблемних ситуацій в сім'ї, де є дитина з особливими потребами. Розвинути вміння і навички усвідомленого батьківства.	35 хв.
3.	III. Заключний етап		
3.1	Загальна рефлексія «Що я отримав на цьому занятті»	Підведення підсумків тренінгового заняття.	4 хв.
	Вправа «Подарунок на прощання»	Закріпити в учасників позитивні емоції від спілкування в групі.	10 хв.
Заняття 7. Мета: Ознайомлення з поняттям «Команда психолого-педагогічного супроводу дитини». Вказати на важливість участі у команді психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Навчити працювати в команді.			
1.	I. Вступна частина		
1.1	Вступне слово психолога	Повідомлення мети тренінгові заняття	2 хв.
1.2	Вправа «Правила групи»	Нагадати про основні правила роботи в групі	3 хв.
1.3	Вправа-привітання «Чарівна паличка»	Зняття емоційного напруження, позитивне налаштування на заняття.	5 хв.
2.	II. Основна частина		

2.1	Інформаційне повідомлення «Особливості команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП»	Ознайомити з особливостями команди психолого-педагогічного супроводу дитини	15 хв.
2.2	Притча «Рай і пекло»	Усвідомити значення командного духу.	7 хв.
2.3	Вправа «Вчитель і батько»	Розшири знання обов'язків вчителів та батьків у відношенні до дитини з ООП.	15 хв.
2.4	Вправа «Ковпак ти мій трикутний»	Зняття емоційної напруги. Розвиток вміння працювати в команді. Розвиток уваги.	10 хв.
2.5	Етюд-релаксація «Врятуй пташку»	Зняття емоційної напруги.	7 хв.
2.6	Вправа «Хто зайвий?»	Навчитися визначати правильних фахівців команди супроводу у підборі для дітей з відповідними нозологіями.	15 хв.
3.	III. Заключна частина		
3.1	Рефлексія	Отримання зворотного зв'язку від групи, розвиток комунікативних навичок.	5 хв.
3.2	Вправа «Подяка»	Створення гарного настрою	5 хв.
Заняття 8. Мета: Підвести підсумки тренінгової роботи. Узагальнити та закріпити знання одержані на просвітницькому тренінгу.			
1.	I. Вступна частина		

1.1	Вступне слово психолога	Повідомлення мети тренінгового заняття	2 хв.
1.2	Вправа «Правила групи»	Нагадати про основні правила роботи в групі.	3 хв.
1.3	Вправа-привітання «Ми з тобою схожі тим, що...»	Зняття емоційного напруження, позитивне налаштування на заняття.	10 хв.
2.	II. Основна частина		
2.1	Вправа «Екзамен»	Перевірити на закріпити знання одержані на тренінгу.	20 хв.
2.2	Мультфільм «Їжачок»	Сформувати правильне уявлення про індивідуальний підхід до кожної особливої дитини та роль пристосування в їхньому житті.	7 хв.
2.3	Вправа «Діти – наша гордість»	Навчити позитивно оцінювати вчинки та поведінку дітей.	15 хв.
2.4	Притча «Все в твоїх руках»	Формування позитивної моральної спрямованості, відповідальності за власні вчинки і за власне життя.	5 хв.
3.	III. Заключна частина		
3.1	Вправа «Підведення підсумків»	Підвести підсумки роботи.	20 хв.
3.2	Вправа «Австралійський дощ»	Забезпечити психологічне розвантаження.	8 хв.

Розробка занять

Заняття 1

Мета: знайомство з учасниками тренінгу, створення сприятливого мікроклімату в колективі. Ознайомлення з поняттям «інклюзивна освіта».

Матеріали та обладнання: ноутбук, проектор, набір карток зеленого і червоного кольорів, маркери, фліпчарт, дошка, клейкі стікери, аркуші А4, ручки, ватман, пісочний годинник.

Хід заняття

1.1 Вступне слово психолога (3 хв.)

Мета: Повідомлення теми і мети тренінгових занять.

Тренер:

- Добрий день, дорогі батьки та законні представники дітей з особливими освітніми потребами. Сьогодні ми зібралися для того, аби разом, спільними зусиллями забезпечити краще майбутнє для своїх дітей. Тема нашої просвітницької програми звучить так: «Спільні зусилля – запорука успіху». Як зазначав Генрі Форд: «Зібратися разом – це початок, залишитись разом – це прогрес, працювати разом – це успіх». Мета тренінгу полягає у поглибленні знань з питань інклюзивної освіти; розширенні уявлень про особливості розвитку дітей з особливими потребами; можливості поділитися Вашим власним досвідом виховання та навчання з особливими дітьми і підвести до аналізу особистого педагогічного досвіду; підвищенні психолого-педагогічної компетентності у питаннях дитячо-батьківських стосунків; залучення Вас, як

батьків, до організації навчально-виховного процесу; допомогі розкрити позитивні та сильні сторони Вашої дитини. (Тема і мета записані на дошці).

1.2 Вправа «Правила роботи у групі» (5 хв.)

Мета: Прийняття правил для комфортної та продуктивної роботи учасників тренінгу під час його проведення.

Тренер:

Під час наших занять ми будемо активно спілкуватися, ділитися власним досвідом, почуттями, взаємодіяти. А що необхідно, щоб ця взаємодія була приємна і комфортна для кожного, а заняття продуктивним? Нам необхідно визначити правила роботи в групі. Ви маєте записати по одному правилу, яке на Ваш погляд, призведе до ефективності наших занять.

(Тренер роздає стікери з маркерами кожному учаснику заняття, після того, кожне правило зачитується вголос, прикріплюється до плакату під назвою «Правила роботи в групі». Учасники або погоджують кожне правило, або не погоджуються з ним, обгрунтовуючи свою думку).

Орієнтовні правила:

1. Не спізнюватися;
2. Правило конфіденційності;
3. Бути щирим;
4. Не перебивати учасників та тренера;
5. Бути активним;
6. Право висловлювати свою думку з будь-якого питання;
7. Використовувати звернення на «ти» під час роботи;
8. Правило піднятої руки;
9. Всі учасники групи рівні.

1.3 «Мої очікування» (5 хв.)

Мета: Дізнатися, що очікують учасники від сьогоднішнього заняття.

Учасники тренінгу починаючи від тренера і за годинниковою стрілкою висловлюють свої очікування від тренінгу.

1.4 Вправа на знайомство «Це моя дитина» (10 хв.)

Мета: Познайомитись з учасниками тренінгу. Розвинути уміння самопрезентації.

Тренер прикріплює до дошки ватман з намальованим сонцем та роздає батькам підготовлені заздалегідь смайлики. Кожному учаснику на смайлику потрібно записати 10 позитивних тверджень про свою дитину. Потім учасники по черзі презентують свої нароби. Наприклад: «Моя дитина чесна, відповідальна, слухняна і т.д.» У кінці доповідач додає: «Мене звати ... і я мати\батько цієї чудової дитини».

2.1 Інформаційне повідомлення: «Знайомство з поняттям інклюзивна освіта» (7 хв.)

Мета: Сформуувати знання про поняття: «інклюзія», «інклюзивної освіти».

Тренер:

- Як Ви думаєте, що так інклюзивне навчання? У чому воно полягає?

(Відповіді учасників)

Тренер:

Кожна людина, незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, має право на одержання освіти, якість якої не різниться від якості освіти здорових людей.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), лише 20 % народжених дітей умовно вважається здоровими, інші – або страждають порушеннями психофізичного розвитку, або знаходяться в стані між здоров'ям і хворобою.

Визнання прав такої дитини, її інтересів, потреб, надання допомоги у процесі соціалізації та вибору професійної діяльності є дуже важливим на сучасному етапі розвитку освіти. Тому важливого значення набуває інклюзивне навчання, що передбачає спільне перебування дітей із порушеннями психофізичного розвитку з їх здоровими однолітками[12].

Інклюзія (від *Inclusion* – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті. Це політика й процес, що дає можливість всім дітям брати участь у всіх програмах [8].

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу.

Інклюзивне навчання є одним із основних напрямів реформування системи освіти в багатьох країнах світу, мета якого – реалізація права на освіту осіб з особливими освітніми потребами. Базові цінності, на яких ґрунтується інклюзивна освіта (кожна цінність написана на стікері і прикріплюється тренером):

- Кожна дитина – особистість;
- Навчатися можуть усі – нездібних дітей немає;
- Кожна дитина має унікальні здібності, особливості та інтереси;
- Заборона на дискримінацію в будь-якій формі;
- Право кожної людини на участь у житті суспільства, у тому числі людей з особливими потребами;
- Терпимість один одного; готовність жити разом у світі один з одним; прийняття людей з їхніми індивідуальними відмінностями;
- Виховання в дусі толерантності.

Одним із головних завдань інклюзії є відгук на широкий спектр освітніх потреб в шкільному середовищі та поза його межами. При визначенні сутності інклюзії, важливо звернути увагу на чотири елементи, які ілюструють її характерні особливості [2].

Основні принципи інклюзивної освіти полягає в тому, що:

- Всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними.

- Навчальні заклади мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання.
- Забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розробки відповідних навчальних планів, прийняття організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів та партнерських зв'язків зі своїми громадами.
- Діти з особливими освітніми потребами мають отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання. Вони є найбільш ефективним засобом, який гарантує солідарність, співучасть, взаємоповагу, розуміння між дітьми з особливими потребами та їхніми ровесниками.

2.2 Вправа «Крилограм» (15 хв.)

Мета: Описати особливості якостей характеру батьків по відношенню до дитини.

Тренер:

Оскільки ми ведемо мову про дітей з особливими освітніми потребами, тому ключове слово для нас на сьогодні є «інклюзія», що з перекладу означає «включення». Наше завдання полягає у тому, щоб до кожної букви слова «включення», добрати наші риси характеру, якими ми маємо бути по відношенню до наших дітей. Діємо за правилом піднятої руки.

Приклад:

В – відповідальний;

К – креативний;

Л – люблячий;

Ю – ювелірний;

Ч – чесний, чуйний;

Е – емпатійний;

Н – надійний;

Н – наполегливий

Я – ясний.

2.3 Міні-відео «Впровадження інклюзивної освіти» (5 хв.)

Мета: Донести важливість інклюзивної освіти

<https://youtu.be/kz2TQTspjKs>

Обговорення:

- А як Ви думаєте, для чого Вашій дитині навчатися в інклюзивному класі?

2.4 Вправа «За і проти» (15 хв.)

Мета: Сформувати толерантне ставлення до дітей з ООП.

Учасникам пропонуються твердження, з якими вони мають погодитися або не погодитися. Тренер роздає кожному учасникові 2 картки різного кольору: червоного і зеленого. Тренер зачитує твердження. Якщо учасник погоджується з твердженням, він має підняти картку зеленого кольору. Якщо не погоджується – картку червоного кольору. Всі учасники піднімають картки разом. Після озвучення кожного твердження тренер може пропонувати учасникам обговорити їхні відповіді, а пізніше озвучити правильну відповідь.

ТВЕРДЖЕННЯ

1. Діти з особливими освітніми потребами (дальше ООП), мають бути ізольовані від інших дітей під час навчання.
2. Дитина з ООП має право навчатися у звичайній загальноосвітній школі.
3. Статус дитини з ООП має бути відомий лише медичному працівнику школи.
4. Вчитель має право відмовитися від навчання дитини з ООП.
5. Ставлення до дітей з ООП та інших дітей має бути однаковим.
6. Батьки дітей з ООП зобов'язані віддавати на навчання свою дитину у спеціалізований навчальний заклад.
7. Діти з ООП обмежені у спілкування зі своїми ровесниками.
8. Вчителі і учні мають право знати про статус дитини з ООП.

Обговорення:

1. Чи почули ви думки або позиції, які вас здивували?
2. Чому так важливо з'ясувати усі ці питання?

2.5 Мозковий штурм «Переваги та недоліки інклюзивного навчання» (15 хв.)

Мета: Визначити переваги та недоліки інклюзивного навчання та зрозуміти його важливість.

Учасники об'єднуються в дві підгрупи «Чорне» і «Біле» за допомогою жеребкування. Підгрупа Чорне обговорюють і записують недоліки інклюзивного навчання, а підгрупа Біле – переваги. Після того один учасник з кожної групи зачитує і записує свої твердження на плакаті, поділеному на дві частини. З однієї сторони записуються недоліки, з іншої – переваги.

Тренер:

- Ось Ви чітко можете побачити, що переваг інклюзивного навчання є значно більше, ніж недоліків.

Отже, перевагами інклюзивного навчання є:

- Діти з ООП отримують можливість соціалізації, розвитку своїх сильних сторін, подальшої інтеграції в суспільство, отримання професії;
- Забезпечення індивідуального підходу до кожної дитини з орієнтацією на її сильні сторони, здібності та інтереси;
- Діти з ООП мають можливість отримувати додаткові спеціальні послуги у закладі, де вони навчаються;
- Особистісно орієнтоване спрямування процесу допомагає забезпечувати асистент вчителя, який бере участь у розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку, адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності

3.1 Підведення підсумків тренінгу «Пісочний годинник» (5 хв.)

Мета: систематизувати інформацію, отриману на тренінгу учасниками.

Тренер пропонує осмислити спільну роботу, підійти до пісочного годинника ті очікування, що справдилися, переміщують у нижню частину пісочного годинника, а ті , що не справдилися залишаються у верхній частині.

3.2 Процедура прощання Вправа «До побачення! До наступної зустрічі!» (5 хв.)

Мета: сприяти зняттю емоційної напруги.

Усі беруться за руки і, починаючи з тренера, передають один одному потиск руки. Коли цей сигнал надходить до тренера з іншого боку, піднімають руки вгору і промовляють: «До побачення! До наступної зустрічі!»

Заняття 2

Мета: Розширити знання батьків про дітей з особливими освітніми потребами. Ознайомити з поняттям «особлива дитина».

Матеріали та обладнання: ноутбук, проектор, картки з геометричними фігурами, кольорові олівці, шаблон чоловічка, квітка, мішечок, плакат із правилами групи.

Хід заняття

1.1 Вступне слово психолога (3 хв.)

Мета: Повідомлення мети тренінгового заняття.

Тренер:

Привіт, друзі. Сьогодні у нас другий тренінговий день. Сьогодні ми зібралися задля того, аби краще пізнати особливості дітей з особливими потребами.

1.2 Вправа «Нетрадиційне привітання» (5 хв.)

Мета: Створення позитивного мікроклімату в середовищі.

Учасники ходять по кімнаті й за командою ведучого при зустрічі вітаються:

- а) долонями;
- б) коліньми;
- в) чолом;
- г) боком.

Після виконання учасники сідають на місце.

1.3 Вправа «Правила роботи в групі» (3 хв.)

Мета: Нагадати про основні правила роботи в групі.

Тренер:

Прошу звернути увагу на наші правила роботи в групі. Нагадаємо, яких правил ми маємо дотримуватись (зачитує усі правила). Чи всі погоджуються із цими правилами? Якщо ні, то можете змінити їх. Своє рішення обґрунтувати.

2.1. Міні-лекція «Особливі діти – особлива увага» (7 хв.)

Мета: Сформувати правильне уявлення поняття «особлива дитина»

Тренер:

Поняття «діти з особливими освітніми потребами», широко охоплює всіх учнів та вихованців, чий освітні проблеми виходять за межі загальноприйнятої норми. Воно стосується дітей з особливостями психофізичного розвитку, обдарованих дітей та дітей із соціально вразливих груп (наприклад, вихованців дитячих будинків тощо). Загальноприйнятий термін «діти з особливими освітніми потребами» робить наголос на необхідності забезпечення додаткової підтримки в навчанні дітей, які мають певні особливості розвитку [6].

Категорії дітей з ООП:

Діти, які мають порушення розвитку:

- інтелектуальні порушення;
- порушення зору;
- порушення слуху;
- порушення опорно-слухового апарату;
- порушення мовлення;
- складні порушення психофізичного розвитку

Діти, які мають захворювання:

- такі, які потребують постійного медичного нагляду, або періодичного здійснення індивідуальних медичних процедур із забезпечення життєдіяльності людини та контролю за її станом;

- такі, що можуть бути перешкодою для проходження ЗНО, визначені МОН спільно з МОЗ;

Діти, які мають труднощі у навчальній діяльності (дислексія, дискалькулія);

Обдаровані діти;

Діти із розладом аутистичного спектру

Діти, особливості яких зумовлені впливом соціального середовища:

- потребують підтримки у навчанні, що пов'язана з проживанням на тимчасово окупованій території або населених пунктах;
- мають статус внутрішньо переміщених, діти-біженці та діти, які потребують додаткового та тимчасового захисту.

Отож, сім'я та заклади освіти мають докласти максимум спільних зусиль аби навчити дітей толерантно поводитися з тими, у кого гірший зір, слух, хто не може ходити, розмовляти, хто бачить свій власний світ по іншому, хто гірше розуміє навчальний матеріал, але також має серце, переживає емоції і мріє. А також з повагою ставитися до тих дітей, хто трішки інакший, допомагати їм, підтримувати, дружити з ними та любити їх.

Кожна дитина має рівні права на життя та освіту. Слід пам'ятати, що *особлива дитина – це не вирок, а виклик суспільству, тому особливі діти потребують особливої уваги!*

2.2 Мультфільм «Про Діму» (10 хв.)

Мета: Розкрити особливості індивідуальності особливої дитини. Підвищити рівень усвідомлення особливого індивідуального підходу до дитини з ООП.

<https://www.youtube.com/watch?v=Nx4iFNfjqN0>

Обговорення:

- Як би Ви на місці мами Міри пояснили особливості розвитку Діми?
- Який висновок Ви зробили, переглянувши це відео?

2.3 Вправа «Спільна мова» (20 хв.)

Мета: Налагодження психологічного контакту, розвиток емпатії до дитини з порушеннями розвитку. Краще розуміння особливостей дітей з ООП.

Учасники об'єднуються у три групи за допомогою витягування карток на яких намальовані: коло, квадрат, трикутник. У кожній міні-групі ролі розподіляють так:

- Підгрупа «Коло» здійснює роль глухого і німого — нічого не чує, говорити не може, в його розпорядженні зір, жестикуляція й пантоміма;
- Підгрупа «Квадрат» Їх ролі: глухий і обмежений у пересуванні — може бачити й говорити;
- Підгрупа «Трикутник». Ролі: сліпий і німий — може чути, жестикулювати й користуватися пантомімою.

Перед групами ставляться завдання:

1. Домовитися про те, який подарунок будете дарувати на День народження вашому другу.
2. Як ви проведете вихідний день разом.
3. Домовитися, на який фільм (мультфільм) ви підете до кінотеатру.

Обговорення:

- Як Ви почувалися у тій чи іншій ролі? Поділіться враженнями і спостереженнями.
- Що для Вас дає виконання такої вправи?

2.4. Вправа-руханка «Ураган» (10 хв.)

Мета: створити в учасників позитивний емоційний стан, зняти напруження.

Учасники сідають у коло, а ведучий залишається стояти у центрі. Він пропонує помінятися місцями всім, хто має певну спільну ознаку (любить математику, має сірі очі, народився влітку тощо). При цьому, якщо учасник має названі ознаки, він повинен помінятися місцем з іншим учасником, який теж має ці ознаки. Той, хто в центрі кола, називає тільки

ту ознаку, яку він на цей час має. Коли учасники міняються місцями, він повинен зайняти чиєсь місце. Учасник, який залишається без стільця, стає в центрі кола. Якщо ведучий довго залишається стояти, він може сказати: «Ураган», і тоді всі без винятку встають і міняються місцями.

2.5. Притча «Для особливих» (7 хв.)

Мета: Усвідомлення значущості особливих дітей.

У однієї немолодої жінки було два глечика, з якими вона щодня ходила по воду. Набираючи два повних глечика, вона вішала їх на коромисло, але приносила додому завжди лише півтора. В одному глечикі була невелика тріщина і половина води по дорозі додому з нього виливалася.

Цілий глечик був дуже задоволений собою, а глечик з тріщиною постійно соромився свого недоліку. Йому було дуже шкода жінку похилого віку, яка часто змушена була ходити по воду, тому одного разу він сказав їй:

- Вибач, що з мене витікає половина води, поки ти йдеш додому. Я нічого не можу з цим вдіяти.

Але мудра стара жінка тільки посміхнулася:

- А чи помітив ти, що з твого боку дороги я засіяла прекрасні квіти, а з іншого боку - ні? З твоєю допомогою я поливаю їх кожен день. А вони щодня радують мої очі і душу і прикрашають мій будинок. Якби не ти, всієї цієї краси просто не було б. Все це - тільки завдяки тобі.

Обговорення:

- Як Ви вважаєте, яку користь нам приносять наші особливі дітки?

2.6 Вправа «Намалюй чоловічка» (15 хв)

Мета: Розуміння індивідуальності кожної особистості, зокрема дитини з ООП.

Всі батьки отримують шаблон людини. На основі цього шаблону вони малюють себе, додаючи свої індивідуальні особливості. Що спільного у всіх чоловічків? (голова, руки, ноги) Чим вони відрізняються? (одягом, кольором волосся, зачіскою, кольором очей)

Тренер:

Ми всі живемо в суспільстві. Навколо нас мільйони людей. Кожен день ми бачимо безліч нових, незнайомих осіб. Когось помічаємо в натовпі, а когось немає. Ми не замислюємося, що кожен з нас унікальний, немає абсолютно однакових людей. Навіть близнюки зазвичай дуже сильно розрізняються за характером. Що ж говорити про інших людей?! У кожного з нас свої інтереси, принципи, бажання, цілі. Кожен з нас виглядає по-різному, по-різному одягається, по-різному розмовляє. Всі мають щось своє, неповторне. Ми повинні поважати індивідуальність кожної людини, повинні жити і розуміти один одного. Ступінь зрілості будь-якого суспільства оцінюється ставленням до незахищених верств населення – це діти, люди похилого віку, а також люди з обмеженими здібностями. Сьогодні, як ніколи гостро стала проблема соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

3.1 Вправа-обговорення «Опиши одним реченням» (5 хв)

Мета: Підбиття підсумків заняття

Учасник із заплющеними очима обирає один з мішечка листок на якому написаний варіант з пропозицій, які потрібно закінчити в усній формі.

Варіанти:

Сьогодні я дізнався...

На занятті я навчився...

Мені було важко...

Мені було незрозуміло...

Тепер як знаю, що...

Мене здивувало...

Я б хотів дізнатися...

3.2 Квітка побажань (5 хв.)

Мета: Сприяти згуртованості групи; створення гарного настрою.

Учасники по колу один одному дарують квітку зі словами побажання: «Я бажаю тобі...».

Заняття 3

Мета: Навчити виявляти слабкі та сильні сторони власної дитини. Підвищити компетентність батьківського виховання, опираючись на сильні сторони дитини.

Матеріали та обладнання: ноутбук, проектор, ручки, плакат із правилами групи.

Хід заняття

1.1. Поетична хвилинка. Вірш «Особливі діти» (1 хв.)

Мета: Налаштування на подальшу роботу.

В школі мирно вчать діти –

Це життя людського квіти!

Серед них є більш тендітні,

Більш допитливі й привітні,

Більш вразливі й загадкові,

Що чекають допомоги,

І підтримки, і підказки,

І прочитаної казки.

Діти ці, мов світ у світі,

Потребують більше світла,

Більш уваги та турботи,

Більше похвали в роботі,

Більше ласки в кожному слові,

Материнства і любові,

Усмішок найбільш тепліших,

Поглядів в сто раз добріших.
 Кожен з них це - є Людина,
 Неповторна і єдина,
 Яка хоче мирно жити,
 Як і всі у школі вчитись,
 Адже знати і уміти
 Здатні й особливі діти!

1.2 Вступне слово психолога (2 хв.)

Мета: Повідомлення мети тренінгового заняття

Тренер:

Сьогодні ми зібралися для того аби краще пізнати своїх дітей, виявити їхні сильні та слабкі сторони. Розширити свою компетентність у вихованні дитини, опираючись на її сильні сторони.

1.3 Вправа-привітання «Особистий момент» (10 хв)

Мета: Сприяти створенню комфортної робочої атмосфери.

Учасники розміщуються по колу. Кожний повинен знайти в себе будь-яку річ, яка б була цінною, цікавою для інших, але звичною для себе. Розповісти групі, від імені цього предмету, про себе (наприклад : «я - олівець Тетяни, знаю її недавно, але можу розповісти про неї таке...»).

1.4 Вправа «Правила роботи в групі» (3 хв.)

Мета: Нагадати про основні правила роботи в групі.

Тренер:

Прошу звернути увагу на наші правила роботи в групі. Нагадаємо, яких правил ми маємо дотримуватись (зачитує усі правила). Чи всі погоджуються із цими правилами? Якщо ні, то можете змінити їх. Своє рішення обґрунтувати.

2.1 Інформаційне повідомлення «Важливість виявлення сильних сторін дитини» (10 хв.)

Мета: Зрозуміти важливість виявлення сильних сторін у дітей. Навчити їх використовувати на практиці.

Тренер:

Шановні батьки! Найбільше ви зможете допомогти дитині, коли розумітимете та цінуватимете її сильні сторони та особливі потреби. Чим швидше ви виявите сильні сторони дитини, тим швидше ви побачите позитивний результат і легше вам буде з нею працювати. Вміння бачити навіть незначні успіхи дитини – це важлива риса особистості. Саме на основі сильних сторін дитини ми можемо розвивати її слабкі сторони. Ми повинні завжди акцентувати увагу на тому, що дитина вміє, що вона може, що їй подобається і виходячи з цього – розвивати її, виховувати її самостійність. Дитина стає більш впевненою і спокійною, коли розуміє свою особливість та значимість. Залежно від міри розуміння вашої дитини шукайте способи, як допомогти їй усвідомити та працювати з її унікальними сильними сторонами й освітніми потребами [4]. Наприклад, сильною стороною вашої дитини є дрібна моторика рук. За допомогою знань, що може наша дитина ми розвиваємо її інші навички, використовуючи ігри та завдання із задіянням дрібної моторики. Для того, щоб дитина вивчила – нанизуємо кольорові намистинки на шнурок, називаючи кожен колір, або нанизуємо за зразком; дрібні кольорові деталі сортуємо по кольорових контейнерах; ліпимо кольорові залатки з пластиліну тощо.

Після того, як сім'я вперше дізналася, що у дитини є особливі потреби, їй знадобиться час для адаптації. Дитині також може бути нелегко в цей період. Підбадьорюйте її, більше звертайте увагу на її сильні сторони – це допоможе сформувати рівновагу зі щойно виявленими проблемами. Здібності є в усіх дітей, їх потрібно лише виявити і розвивати. Будьте готові допомагати дитині, однак, за найменшої можливості, посилюйте її незалежність. Підбадьорюйте та заохочуйте дитину, щоб виховати у неї самовпевненість.

Обговорення:

- Чи знаєте ви сильні сторони вашої дитини?
- Як ви їх використовуєте у роботі зі своїми дітьми?

2.2 Мультфільм «Тамара» (7 хв.)

Мета: Закріпити знання про активізацію та підтримання сильних сторін в особливих дітей.

<https://youtu.be/6eQlI3C4WI>

Обговорення:

- Яка слабка сторона була в дівчинки Тамари? А яка сильна?
- Чи вчинили б ви так само, як мама Тамари? Чи поступили по-іншому?

Чому ?

2.3 Вправа «Посилене бомбардування» (20 хв.)

Мета: сфокусувати увагу на позитивних якостях і сильних сторонах дитини.

На листку формату А4 (Додаток 1), де намальовані 3 кола, у внутрішньому колі дописати рядок: «Моя дитина вміє..», у середньому – «Моя дитина знає..», у зовнішньому – «Моя дитина може...». Кожен по черзі зачитує дописані фрази.

Тренер:

Ось ви побачили скільки позитивних сильних сторін є у вашої дитини. Тому прикладайте максимум зусиль, щоб допомогти дітям розвивати свій потенціал, адже дітей, які зовсім нічого не вміють, не знають і не можуть не існує. Кожна дитина – індивідуальна і неповторна!

2.4 Вправа-розминка «Театр Кабукі» (10 хв.)

Мета: Активізувати учасників, навчити діяти колективно.

Перед початком гри тренер ділить всіх учасників на дві команди і пояснює, що в грі будуть брати участь три персонажа: дівчинка, дракон і самурай.

Щоб зобразити дівчинку, всі учасники команди повинні соромливо переступав з ноги на ноги, роблячи вигляд, що вони тримаються за краї платтячка, і видавати звуки «Ля-ля-ля».

Щоб зобразити дракона, потрібно підняти вгору руки, розчепірити в сторони пальці і вимовити загрозливий звук «Р-р-р-р».

Для зображення самурая потрібно встати в бойову стійку: праву ногу виставити вперед, праву руку тримати над головою так, як ніби в ній шабля. Ще при цьому потрібно вимовляти характерний звук «А-а-а-а».

Гра проходить наступним чином. Кожній команді дається 30 секунд: вони повинні всі разом вибрати одного персонажа, якого вони будуть зображувати. Далі по сигналу ведучого команди повинні одночасно виконати дії, що відповідають їх герою. Якщо команди вибрали одного і того ж персонажа, то в цьому раунді нічия. Якщо різних, то переможне очко присуджується виходячи з правила: дракон з'їдає дівчинку (тобто очко отримує команда, яка зображала дракона); самурай вбиває дракона (виграє команда, що зобразила самурая); дівчинка спокушає самурая (відповідно виграє команда, яку вибрала дівчинку). Зазвичай гра триває до трьох переможних очок.

Обговорення:

- Чи була у ваших командах стратегія, на підставі чого ви приходили до вибору того чи іншого персонажа?

- Чи легко було вам домовлятися в команді?

2. 5 Методика «Сходинок» (17 хв.)

Мета: Дослідити дитячо-батьківські стосунки. Допомогти батькам подивитись на дитину та її риси під іншим кутом, а саме як наслідок свого батьківського впливу.

Батькам роздається бланк (Додаток 2) і озвучується інструкція «Якою Ви бачите свою дитину в майбутньому, виділіть 5 ознак (не обов'язково лише позитивні риси можна вказувати). Потім оберіть одну рису з якою хочете попрацювати детальніше і напишіть її вгорі Сходинок, які зображені на бланку. На сходах які ведуть вгору напишіть ваші дії, які стимулюють розвиток даної риси, а на сходах, які ведуть вниз – дії, що стимулюють розвиток протилежної риси».

На виконання завдання дається 5-10 хвилин. Потім результати обговорюються в колі. Важливо, що батьки діляться досвідом та знаходять підтримку та відповіді на запитання один у одного і в психолога.

3.1 Рефлексія «Мені сьогодні...» (5 хв.)

Мета: Підвести підсумки заняття. Обговорити почуття та емоції від заняття.

Кожен учасник має завершити фразу: «Мені сьогодні...»

3.2 Вправа-прощання «Подарунок» (5 хв.)

Мета: позитивне завершення тренінгового заняття

Тренер:

Давайте подумаємо, що ми могли б подарувати Вашій групі, щоб взаємодія в ній стала ще ефективнішою, а стосунки в ній більш згуртованими? Давайте скажемо, що кожен із нас дарує групі. Я, наприклад, дарую вам оптимізм та взаємну довіру. (Далі кожен із учасників висловлюється, що він хотів би подарувати гурту). Давайте нагородимо себе за успішну працю оплесками!

Заняття 4

Мета: формувати безумовне прийняття своїх дітей.

Матеріали та обладнання: ноутбук, проектор, фліпчарт, маркери, м'яч, плакат з правилами групи, картки-ярлики, клубок з нитками.

Хід заняття

1.1 Вступне слово психолога (2 хв)

Мета: Повідомлення мети заняття

Діти, які відчують, що їх люблять і що вони неповторні, стають упевненими й досягають успіху. Їм дуже допомагає це, а також те, що їх приймають такими, якими вони є. У той же час нам, батькам, не просто беззастережно прийняти своїх дітей, особливо знаючи про деякі якості, які ми хотіли б у них змінити, але не можемо цього зробити. Більше того, ми ж повинні не тільки любити та приймати наших дітей, а одночасно й коригувати їхню поведінку. Тому метою нашого заняття є формування безумовного прийняття своїх дітей.

1.2 Вправа-привітання «Я найкраще вмію ...» (8 хв.)

Мета: Підвищення рівня самооцінки; формування довірчих відносин між учасниками заняття.

Учасники утворюють коло й передають м'яч одне одному. Той, хто тримає в руках м'яч, має розповісти, що він уміє робити найкраще. Розповідь учасника розпочинає словами: «Привіт усім. Найкраще я вмію...»

1.3 Вправа «Правила роботи в групі» (3 хв.)

Мета: Нагадати про основні правила роботи в групі.

Тренер:

За традицією, прошу звернути увагу на наші правила роботи в групі. Нагадаємо, яких правил ми маємо дотримуватись (зачитує усі правила). Чи всі погоджуються із цими правилами? Якщо ні, то можете змінити їх. Своє рішення обґрунтувати.

2.1 Міні-лекція «Безумовна любов і безумовне прийняття (10 хв.)

Мета: Пояснити значення понять «Безумовна любов і безумовне прийняття»

« Не дивіться на вади мої – краще гляньте у душу мою» (з вірша « Такий як усі» Юрія Тітова, поета, який хворіє на ДЦП.

Безумовно приймати дитину - значить, любити його не за те, що він гарний, розумний, здібний, відмінник, помічник і так далі, а просто так, просто за те, що він є!

Набагато простіше сказати, чим безумовна любов не є. Це не пасивний стан, коли ви дозволяєте дитині абсолютно все, ніколи не кажете їй «ні», не вчите її відповідальності. Всупереч поширеній думці, безумовна любов не має нічого спільного з тим, що ви дозволяєте дітям грати в комп'ютерні ігри стільки, скільки вони захочуть.

Безумовна любов означає відсутність умовностей не в будинку, а у вашому серці. Ви можете показувати дитині приклад гарної поведінки, доручати їй певні домашні обов'язки. Як заохочення краще покарань, як природні наслідки краще придуманих, так і правила в будинку не означають, що ви любите дитину за щось. Без цього не обходиться виховання. Іноді це приємний та веселий процес, іноді – ні. На жаль, діти не завжди відповідають взаємністю на безумовну любов. Але, попри це, ми все одно любимо їх, навіть якщо вони не погоджуються з нами, скаржаться або вимагають. Для нас вони все одно найкращі у світі. Любити дитину безумовно – означає приймати її повністю з усіма віковими особливостями, розуміти її та бути уважними до неї [1].

2.2 Мультфільм-казка «Соловейко з одним крилом» (10 хв.)

Мета: Виховати відповідальність за своїх дітей. Навчити батьків їх приймати такими, якими вони. Допомогти усвідомити важливість розуміння та підтримки дітей.

<https://youtu.be/nmgKPeKPufk>

Обговорення:

- Як ви думаєте, що було б із соловейком якби його не прийняли і не підтримали?

2.3 Руханка «Будинки-господарі-землетрус» (15 хв.)

Мета: Згуртування учасників, зняття емоційної напруги.

Учасники об'єднуються в трійки. Двоє беруться і стають будинком. Один заходить у середину. Він – господар. За командою «Будинок» будинки міняються місцями. За командою «Господар», господарі міняються місцями, за командою «Землетрус» усі міняються місцями.

2.4 Вправа «Ярлики» (20 хв.)

Мета: поставити себе на місце іншої людини, відчувати як воно бути, коли тебе сприймають через призму певної ролі.

Учасникам роздаються ярлики в вигляді карток. На кожній картці написано одне з таких звернень:

- Агресивний – остерігайтеся мене, поступайте мені місцем;
- Дружній – прислухайтеся до мене;
- Затримка розвитку – спростуйте і повторюйте все мені;
- Спотворене обличчя – уникайте зорового контакту зі мною;
- Обдарований – завжди погоджуйтеся зі мною;
- Поганий слух – говоріть голосно, жестикулюйте;
- Лідер – уважно слухайте мене;
- Заразний – тримайтеся від мене якомога далі.

Прикріпити картку на спину учасника так, щоб ніхто не бачив, що написано на його картці. Учасники, які отримали картки, граються в групах по 4-5 осіб з конструктором та іграшками, всі інші намагаються поводитися згідно з зверненнями на

картках стосовно «граючих» учасників (використовуючи жести, міміку, звернення). Учасники з картками повинні здогадатися, який у них ярлик.

Обговорення:

- Як ви здогадалися, який у вас ярлик? Що відчуваєте після гри, під час гри?
- Як впливає наявність подібних ярликів на спілкування?
- Як часто ми зустрічаємося з ситуаціями навішування ярликів?
- Чи легко позбутися ярликів? Як це зробити?

Тренер:

Діти з ООП відірвані від суспільства своїх однолітків, вони не мають можливості розвиватися, дружити, грати як звичайні діти. Саме в цьому і полягає завдання інклюзивного виховання і освіти. Що ж таке інклюзивна освіта? Існує таке красиве слово толерантність. Як ви його розумієте? (прикладі батьків).

2.5. Притча «Про ангелів» (7 хв.)

Одна дівчина зустрілася з Богом. І говорить йому:

- Дякую, моє життя було щасливим. Щоправда, у ньому інколи траплялися й лихі часи. Чому Ти не допомагав мені тоді?

Бог відповів:

- Іще при народженні я дав тобі двох ангелів, які підтримували тебе все життя. Це Мама й Тато. Уяви, що твоє життя – це подорож берегом океану. Бачиш, на піску відбилися три пари слідів. Одні з них твої, а двоє інших – сліди твоїх батьків. Вони все життя супроводжували тебе.

Дівчинка погодилася. Але потім придивилася уважніше до картинки, намальованої Богом, і промовила:

- Чому іноді сліди зникають? Дивися, ось залишилися тільки мої сліди. А от іще! Це були найдивовижніші дні мого життя! Чому твої ангели залишили мене?

- Ні, вони завжди були поруч, навіть коли ти не помічала їхньої присутності. На картині не твої сліди. У найскрутніші часи ангел Тато ніс тебе на руках. Це його сліди...

Тренер:

Тож ми маємо чітко розуміти, що ми є тими самими ангелами для своїх дітей. І в часи, коли дитині потрібна допомога, ми маємо її «носити на руках».

3.1 Рефлексія (5 хв.)

Мета: Підведення підсумків заняття

Кожен учасник по колу розповідає свої враження від тренінгу.

3.2 Групове прощання «Павутина» (5 хв.)

Мета: Позитивне завершення тренінгового заняття.

Учасник передає клубок з нитками будь-якому іншому учаснику, намотуючи нитку на палець зі словами: «Дякую за співпрацю».

Заняття 5

Мета: Розкрити особливості раннього втручання. Показати важливість батьківського часу по відношенню до дитини.

Матеріали та обладнання: ноутбук, проектор, фліпчарт, маркери, плакат з правилами групи, аркуші А4, кольорові олівці, виготовлені з картону валіза, кошик, м'ясорубка.

Хід заняття

1.1 Вступне слово психолога (3 хв.)

Мета: повідомлення мети заняття.

Тренер:

Сьогоднішнє заняття ми присвяtimo ранньому втручання дитини. Варто пам'ятати: чим довше дитина з помітними відхиленнями від норми розвитку не отримує допомогу, тим складнішими можуть бути наслідки в майбутньому. Не дивлячись на те, що батьки зазвичай першими помічають стан дитини, дослідження показало, що на ранніх етапах більшість батьків плутали первинні ознаки одних порушень з іншими порушеннями. Тому, якщо батьки помічають відхилення у розвитку дитини, у поведінці, то слід їм негайно звернутися до фахівців, аби отримати належну інформацію про стан дитини і за потреби найшвидше розпочати корекцію.

1.2 Вправа «Правила роботи в групі» (3 хв.)

Мета: Нагадати про основні правила роботи в групі.

Тренер:

Прошу звернути увагу на наші правила роботи в групі. Нагадаємо, яких правил ми маємо дотримуватись (зачитує усі правила). Чи всі погоджуються із цими правилами? Якщо ні, то можете змінити їх. Своє рішення обґрунтувати.

1.3 Вправа «Привітання з добрим побажанням учасника» (5 хв.)

Мета: Підготувати учасників до роботи, створити комфортну атмосферу, гарний настрій, зосередити учасників на спільній роботі.

Тренер пропонує одному з учасників підійти до будь-кого з групи, щоб привітатися та побажати успіху, щастя, здоров'я, чогось доброго. Той, до кого підійшли, також обирає наступного учасника, щоб висловити своє побажання. Необхідно, щоб побажання висловили та отримали всі учасники тренінгу.

2.1 Інформаційне повідомлення «Особливості раннього втручання» (10 хв.)

Мета: Розширити знання про особливості раннього втручання.

Дослідження підтверджують, що перші роки життя дитини є визначальними для її подальшого росту та розвитку і впливають на її майбутнє. При цьому кожна дитина пізнає світ у своєму темпі і потребує різного обсягу зусиль з боку дорослих, особливо, якщо мова йде про дітей із порушеннями розвитку.

Важливо інвестувати у розвиток таких дітей у ранньому віці, адже це допомагає уникнути більш серйозних проблем у майбутньому. Реалізувати право дитини на найкращий старт у житті допомагає раннє виявлення та раннє втручання [5].

Раннє втручання – це міждисциплінарна допомога сім'ям з дітьми раннього віку (від народження до 3-х років), у яких є порушення розвитку. Підтримка спрямована на покращення розвитку дитини та підвищення якості життя родини [9].

Раннє втручання орієнтоване на дітей у перші роки їх життя, оскільки раннє виявлення біологічних та соціальних чинників ризику щодо порушення розвитку дитини дає можливість своєчасно почати інтенсивну допомогу в ранньому віці, коли розвиток дитини особливо піддається впливу. У цей період

є найвищі шанси запобігти появі обмежень як у функціонуванні сім'ї, так і в фізичному та психосоціальному розвитку дитини.

Раннє втручання включає:

- Супровід сімей, які виховують малюків із порушенням розвитку
- Підтримку родини в подоланні кризи
- Допомогу родині у розвитку життєво необхідних умінь та навичок у дитини
- Сприяння покращенню взаємодії малюка із членами родини та соціуму

Для кого раннє втручання?

Для сімей, які виховують дітей від народження до трьох повних років, у яких:

1. Встановлено певний діагноз, що супроводжується затримками розвитку дитини (незалежно від ступеня тяжкості). Наприклад, дитячий церебральний параліч, розлади аутистичного спектра, синдром Дауна, епілепсія та інші.

2. Визначено затримку в розумовому, моторному, соціально-емоційному та комунікативному розвитку за допомогою скринінгів або тестів.

3. Є ризик появи затримки розвитку внаслідок певних біологічних та соціальних чинників. Наприклад, діти, народжені раніше терміну; діти, народжені з малою вагою та інші; діти, які перебувають в будинку дитини; сім'ї, які отримали будь-який травматичний досвід.

Сім'ї, де батьки мають сумніви та хвилювання щодо розвитку своєї дитини або питання стосовно відносин із маленькою дитиною, її поведінки та взаємодії з іншими людьми.

2.2 Вправа «Один день з дитиною» (35 хв.)

Мета: Показати важливість батьківського часу та сприяти усвідомленню ролі батьківства на ціннісно-емоційному рівні.

Кожному учаснику роздається аркуш формату А4. Завдання полягає у тому, щоб намалювати найкращий день, проведений з дитиною. Після того, як батьки намалювали – малюнок представляється.

Обговорення:

- Які емоції у вас викликало малювання?
- Чи маєте ви можливість втілити цей малюнок в реальність?
- Як на вашу думку, який слід залишиться у вашої дитини після проведеного з вами одного такого дня?

2.3 Притча «Цінність часу» (7 хв.)

Мета: Осмислити важливість цінності часу по відношенню до дитини.

Одного разу до мудреця прийшов чоловік зі своїм сином-підлітком.

«Про вас кажуть, - звернувся чоловік до мудреця, - що Ви можете допомогти знайти відповіді на всі життєві питання. Допоможіть, будь ласка, моєму синові зрозуміти цінність часу».

Після нетривалої паузи він, зітхнувши, тихо сказав: «Та й мені цю цінність не завадило б зрозуміти».

Мудрець на мить задумався, а потім спокійно звернувся до сина чоловіка.

- «Час - поняття абстрактне. Його цінність важко зрозуміти. Але це не означає, що це неможливо. Вам допоможуть зрозуміти цінність часу 7 осіб - студент, жінка-мати, редактор газети, закоханий, той, хто часто їздить на поїзді, шофер або водій, а також спортсмен».

Побачивши здивовані погляди чоловіка і його сина, Мудрець пояснив:

«Щоб зрозуміти цінність року, поговоріть зі студентом, який не склав сесію. Щоб зрозуміти цінність одного місяця, поговоріть з матір'ю, яка народила недоношену дитину. Щоб зрозуміти цінність одного тижня, поговоріть з редактором щотижневої газети. Щоб зрозуміти цінність однієї години, поговоріть з закоханими, які очікували зустрічі. Щоб зрозуміти цінність однієї хвилини, поговоріть з тим, хто запізнився на потяг. Щоб зрозуміти цінність однієї секунди, поговоріть з тим, хто тільки що не потрапив в

автомобільну аварію. Щоб зрозуміти цінність однієї мілісекунди, поговоріть зі спортсменом, який завоював срібну медаль на Олімпійських іграх».

2.4 Вправа-руханка «Амеба» (10 хв.)

Мета: Налаштувати учасників на активну групову роботу і показати важливість цілеспрямованості й згуртованості команди в тренінгу.

Тренер:

- Пригадайте, як виглядає амеба? Як вона рухається? (Всіма частинами тіла одразу).

- Зараз разом ви приймете позу амеби – станете в коло, покладете одну руку на плече сусідові, таким чином будете триматися один за одного однією рукою. І разом спробуєте порухатися по викладеному напрямку, так, щоб не розірватися.

Обговорення:

- Що допомагало вам рухатися разом?

- Якими способам вам вдавалося домовитися під час руху?

2.5 Мультфільм «Каструля Анатолія» (10 хв.)

Мета: Продемонструвати цінність індивідуального підходу до дитини з ООП. Поділитися власним досвідом в своєму індивідуальному підході до дитини.

<https://www.youtube.com/watch?v=objjK5oO9-Y>

Обговорення:

- Чи маєте ви свій особистий індивідуальний підхід до дитини? Яким він є?

3.1 Вправа «Валіза, кошик, м'ясорубка» (5 хв.)

Мета: забезпечення зворотного зв'язку.

Тренер:

Повернімося до наших очікувань, які були написані нами в перший день занять. Я пропоную взяти аркуші із записами ваших очікувань і покласти у валізу, якщо ви взяли на цих заняттях для себе щось нове; у м'ясорубку, якщо

вам потрібно щось обмірковувати; викинути в кошик, якщо вважаєте, що нічого корисного ви не отримали.

3.2 «Емоційний ланцюжок» (4 хв.)

Мета: Закріплення позитивних результатів тренінгу.

Усі учасники стають у коло, кладуть ліву руку на плече сусіда і по черзі один за одним дякують сусідові зліва за гарну роботу, позитивні емоції, висловлюють побажання тощо.

Заняття 6

Мета: Сформувати в учасників відповідальність за розвиток дитини, бачити в неї позитивні сторони.

Матеріали та обладнання: ноутбук, проектор, фліпчарт, маркери, плакат з правилами групи, аркуші А4, кольорові олівці.

Хід занять

1.1 Вступне слово психолога (3 хв)

Мета: ознайомити учасників з метою тренінгового заняття.

Тренер:

Мені подобається порівнювати дитину з водою. Це річка весела та стрімка, бурхлива, або ж глибока та повільна. Вона пливе собі, куди їй заманеться, рухається повільно та невимушено. Але рух кожної річки визначає її русло, ті береги, яких ми називаємо «батьками». Вони завжди ніби попереду, визначають основне спрямування її руху. Якщо батьки знають, як виховувати дитини, - то це береги міцні, надійні. Тоді річка почувається захищеною та більш впевненою. Річка пливе вільно у відповідності до своєї природи, але береги дещо скеровують її рух. Річка, яка не має берегів розтікається, поступово перетворюючись на болото. Так і дитина, яка не відчуває підтримки, розумного

контролю з боку батьків не має життєвих орієнтирів, чіткого самоусвідомлення своїх справжніх бажань та потреб.

Сьогодні ми поговоримо про зусилля, які потрібно прикладати за для того, аби нашу «річку» направляти в правильне русло.

1.2 Вправа «Правила роботи в групі» (3 хв.)

Мета: Нагадати про основні правила роботи в групі, що забезпечують результативну роботу, наголосити на необхідності їх виконання для досягнення мети та завдань тренінгового заняття.

Тренер:

Не забуваємо про наші правила роботи в групі. Нагадаємо, яких правил ми маємо дотримуватись (зачитує усі правила). Чи всі погоджуються із цими правилами? Якщо ні, то можете змінити їх. Своє рішення обґрунтувати.

1.3 Вправа «Вітаю вас» (5 хв.)

Мета: Створення позитивного мікроклімату в колективі.

Батьки стоять. Тренер пропонує змінити своє місце перебування тим батькам, які вважають, що це стосується саме їх.

- Змініть місце ті, у кого чорне волосся;
- Змініть місце ті, хто має гарну посмішку;
- Змініть місце ті, хто має дочку;
- Змініть місце ті, хто має сина;
- Змініть місце ті, хто вважає себе гарною(им) матір'ю\батьком;
- Змініть місце ті, хто прийшов на нашу зустріч з гарним настроєм і хоче отримати безліч позитивних вражень і корисних порад.

1.2 Притча «Не підрізайте дітям крила» (7 хв)

Мета: Сформувані розуміння важливості розвитку самостійності особливих дітей.

Один чоловік приніс додому кокон метелика і став спостерігати за ним.

І ось настав час, кокон почав трохи відкриватися. Новонароджений метелик кілька годин щосили намагався вибратися через утворену вузьку щілину.

Але все було безрезультатно, і метелик припинив боротьбу. Здавалося, що він виліз наскільки він зумів, і далі вибиратися у нього не було сили. Тоді чоловік вирішив допомогти бідному метелику, він взяв маленькі ножиці і трохи надрізає кокон. Метелик тепер з легкістю вийшов назовні. Але у нього чомусь було надуте тільце, а крила посохші і покручені.

Чоловік продовжував спостерігати за метеликом, вважаючи, що ось-ось його крила розправляться і стануть сильними. Сильними настільки, що зможуть утримувати в польоті власне тільце, яке з хвилини на хвилину прийме правильну форму. Але цього так і не відбулося. Метелик назавжди залишився з роздутим тільцем і засохшими крилами. Він міг тільки повзати, - літати йому вже не судилося.

У своїй доброті і поспішності чоловік, що допоміг метелику, не усвідомлював одного. Тісний кокон і необхідність боротися, щоб вибратися назовні через вузьку щілину, - все це було задумано Господом. Тільки так рідина з тільця метелика потрапляє в крила, і, коли комаха опиняється на волі, вона майже готова до польоту.

Дуже часто боротьба - це те, що нам приносить в життя користь. Якби Господь дозволив нам йти по життю без випробувань, ми не були б такими сильними, якими могли б бути.

І ми ніколи б не дізналися, що це таке - літати.

2.2 Міні-лекція «П'ять мов любові до дітей»

Мета. Розширити уявлення батьків про засоби спілкування і вираження любові в родині. Спонукає до самоосвіти, читання педагогічної літератури.

Тренер:

Іноді діти говорять мовою, яку нам, дорослим, складно зрозуміти. Але і нас вони часом не розуміють, тому що, розмовляючи з ними, ми не завжди можемо чітко й доступно висловлювати свої думки і почуття. Однак є мова, яку розуміють усі — це мова любові. Існує 5 способів, якими виражають любов [13].

♦Дотик. У перші роки життя дитині особливо потрібно, щоб дорослі брали її на руки, обіймали, гладили по голівці, пестили, садовили собі на коліна тощо. Тактильний контакт допоможе малюку безпосередньо відчувати батьківське тепло та ніжність.

♦Слова заохочення. Коли ми хвалимо дитину, ми дякуємо їй за те, що вона зробила, чого досягла сама. Щоб похвала не втрачала свій сенс, не хваліть дитину безпідставно й нещиро, краще скажіть слова підтримки, заохочення. Дитина має щодня чути від вас, що ви впевнені в її силах, готові допомогти, прийняти її вибір.

♦Час. Проводячи з дитиною час, ви ніби кажете їй: "Ти потрібна мені, мені подобається бути з тобою". Іноді діти вдаються до недобрих вчинків лише для того, щоб привернути увагу батьків, адже краще бути покараним, ніж забутим. Проводити час разом з дитиною — означає віддавати їй свою увагу сповна, не відволікаючись на робочі дзвінки чи хатні справи.

♦Подарунок. Не завжди подарунок є знаком щирої уваги та любові. Якщо ви хочете віддячити дитині за послугу або чемну поведінку, це — плата. Якщо намагаєтесь «підкупити», щоб вона слухалася вас, це — хабар. Справжній подарунок дається не в обмін на щось, а просто так. Подарунком може бути що завгодно: польові квіти, камінчик, горішок, пір'їнка, виріб, створений власноруч, — головне, як дарувати.

♦Допомога. Допомогати дітям — не означає виконувати все замість них. Важливо спрямувати, показати приклад, зробити щось непосильне для малюка тощо. Причому якщо батьки допомагають неохоче, дорікаючи маляті за несаможиттєвість, то така допомога дитині не в радість і навіть може призвести до негативних наслідків.

Усі ці способи вираження любові надзвичайно важливі у спілкуванні з дитиною. Вони допоможуть знайти шлях до її серця і вселити в душу впевненість у тому, що батьки її люблять — безумовно і завжди.

2.3 Мультфільм «Скарлет» (7 хв.)

Мета: Показати значення батьківської підтримки та віри у свою дитину.

<https://www.youtube.com/watch?v=qz3tIa-pn3I&t=29s>

Обговорення:

- Як ви думаєте, що допомогло дівчинці Скарлет здійснити свою мрію?

- Які способи підтримки ви використовуєте для розвитку здібностей своєї дитини?

2.4 Вправа для релаксації «Очищення від тривог» (8 хв.)

Мета: зняття емоційної напруги.

Сідайте зручніше, закрийте очі і постарайтеся уявити собі все, що я буду говорити ... Давайте зберемо мішок. Покладемо в нього все, що заважає: всі образи, сльози, сварки, смуток, невдачі, розчарування ... Зав'яжемо його і вирушимо в дорогу ... Ви вийшли з дому, де ви живете, на широку дорогу ... Шлях ваш далекий, дорога важка, мішок тисне на плечі, втомилися і стали важкими руки, ноги. О-ох! Як хочеться відпочити! Давайте так і зробимо. Знімаємо мішок і лягаємо на землю. Глибоко вдихнемо: вдих (затримати 3 сек), видих (затримати 3 сек) – повторити 3 рази. Дихається легко, рівно глибоко ... Ви відчуваєте, як пахне земля? Свіжий запах трав, аромат квітів наповнює дихання. Земля забирає всю втому, тривоги, образи, наповнює тіло силою, свіжістю ... Треба йти далі. Вставайте. Підніміть мішок, відчуйте – він став легше ... Ви йдете полем серед квітів, стрекочуть коники, дзижчать бджоли, співають птахи. Прислухайтеся до цих звуків ... Попереду прозорий струмочок. Вода в ньому цілюща, смачна. Ви нахиляєтеся до нього, опускаєте долоні в воду і п'єте із задоволенням цю чисту і прохолодну воду. Відчуваєте, як вона розтікається приємно по всьому тілу прохолодою. Усередині приємно і свіжо, ви відчуваєте легкість у всьому тілі ... Добре! Увійдіть у воду. Вона приємно пестить ноги, знімає напругу і втому. Ви стрибаєте з камінця на камінець, вам легко і радісно, мішок зовсім не заважає, він став ще легшим ... Різнокольорові бризки розлітаються і блискучими крапельками освіжають обличчя, лоб, щоки, шию, все тіло. Добре-е! Ви легко перебралися на інший берег. Ніякі перешкоди не страшні! На гладкій зеленій травичці стоїть чудовий білий будиночок. Двері відчинені і привітно запрошує вас увійти. Перед вами грубка, можна

посушитися. Ви сідаєте поруч з нею і розглядаєте яскраві язички полум'я. Вони весело підстрибують, танцюючи; підморгують вуглинка. Приємне тепло пестить обличчя, руки, тіло, ноги, ... Стає затишно і спокійно. Добрий вогонь забирає всі ваші печалі, втому, смуток ... Подивіться, ваш мішок спорожнів ... Ви виходите з будиночка. Ви задоволені і заспокоєні. Ви з радістю вдихаєте свіже повітря. Легкий вітерець пестить ваше волосся, обличчя, тіло. Тіло ніби розчиняється в повітрі, стає легким і невагомим. Вам дуже добре. Вітерець наповнює ваш мішок радістю, добром, любов'ю ... Все це багатство ви несете в свій будинок. Поділіться зі своїми дітьми, рідними, друзями. (Пауза не менше 30 сек)

Тепер можете відкрити очі і посміхнутися – ви вдома і вас люблять.

2.5 Мозковий штурм «Вирішення ситуацій» (35 хв.)

Мета: осмислити способи вирішення проблемних ситуацій в сім'ї, де є дитина з особливими потребами. Розвинути вміння і навички усвідомленого батьківства.

Учасники об'єднуються у чотири команди. Кожній команді роздаються по одній ситуації. До даної ситуації потрібно написати рішення. Після того, як учасники висловлять свої думки на папері, один учасник з команди оголошує написане, тобто як би вони робили в тій чи іншій ситуації.

Ситуація №1

Олена та Петро – батьки трьохрічного Матвійка. Вони почали замічати, що Матвій не розмовляє, грається наодинці, уникає тілесних контактів, грається тільки однією іграшкою, в натовпі закриває вуха і кричить, у нього є улюблений стілець на якому може протягом півгодини погойдуватись.

- Яку аномалію психічного розвитку характеризує поведінка Матвія?
- Які мають бути першочергові дії батьків?
- Як Олена і Петро працюватимуть з дитиною?

Ситуація №2

Тетянка – активна життєрадісна дитина. Йде легко на контакт. Любить гратися. Протягом першого року життя почала видавати звуки, гуляння, знала як

«каже» котик, корова і песик. Вимовляла слова: «мама», «тато», «баба», «дай», «ляля». В рік і три місяці дитина почала сильно плакати і не спати в ночі. Батьки звернулися до лікарів. Здали аналізи. Всі аналізи були в нормі. Проблема лише посилювалася. Дівчинка почала забувати наявні в неї слова, а нові не появлялись. Коли до неї звертались оточуючі, вона на них не реагувала. При різких звуках також жодної реакції в дитини не було.

- Чому, на вашу думку, почала проявлятися така поведінка і реакції в Тетянки?

- До яких спеціалістів необхідно звернутися батькам дитини?

- Якими мають бути подальші дії батьків?

Ситуація №3

Сергійкові 6 років. У нього абсолютно відсутнє мовлення, проте має багато навиків: складає пірамідку, пазли, бодує за зразком, сортує за кольором, розуміє звернену мову. До цього віку ніхто з батьків не звертався за допомогою до спеціалістів, мовляв, виговориться. Дитячий лікар рекомендував звернутись до невролога, той діагностував у дитини моторну алалію (відсутність або недорозвиток мовлення, спричинений органічним ураженням мовленнєвих зон кори головного мозку внутрішньоутробно чи в ранньому віці).

- До якого спеціаліста обов'язково звернутися батькам Сергійка?

- На вашу думку, чи може дитина з такими особливостями навчатися у звичайній школі?

- Як батькам працювати із сином?

Ситуація №4

У Софійки із самого народження діагностований дитячий церебральний параліч (ДЦП). У зв'язку з діагнозом, батьки Софії написали відмову від неї і вона виховувалася у будинку дитини. Коли їй виповнилося 8 років її удочерили Марія та Андрій. Дівчинка не могла самостійно пересуватися, у неї значні порушення дрібної моторики.

- Яке безбар'єрне середовище мають створити законні представники дитини?

- Після того, як дитина потрапить у дім нових батьків, якими мають бути першочергові їхні дії?

3.1. Загальна рефлексія «Що я отримав на цьому занятті» (4 хв.)

Мета: Підведення підсумків тренінгового заняття.

Учасники по черзі діляться своїми враженнями від заняття.

3.2 Вправа «Подарунок на прощання» (10 хв.)

Мета: Закріпити в учасників позитивні емоції від спілкування в групі.

На аркуші А4 учасники малюють подарунок сусіду з права, який би він хотів йому подарувати. Цей «подарунок» дарують учаснику зі словами: «Я хочу подарувати тобі ... оскільки ти...»

Заняття 7

Мета: Ознайомлення з поняттям «Команда психолого-педагогічного супроводу». Вказати на важливість участі у команді психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Навчити працювати в команді.

Матеріали та обладнання: ноутбук, проектор, фліпчарт, маркери, плакат з правилами групи, «чарівна» паличка, набір карток, ручки.

Хід занять

1.1 Вступне слово психолога (3 хв.)

Одним із основних завдань тренінгу є усвідомлення важливості командного підходу в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, ролі кожного члена команди психолого-педагогічного супроводу та можливих шляхів співпраці з батьками учнів з особливими освітніми потребами як рівноправних членів команди. Тож ми сьогодні з вами розглянемо особливості психолого-педагогічної команди супроводу дітей з ООП.

1.2 Вправа «Правила роботи в групі» (3 хв.)

Мета: Нагадати про основні правила роботи в групі.

Тренер:

І знову ми звертаємо увагу на наші правила роботи в групі. Нагадаємо, яких правил ми маємо дотримуватись (зачитує усі правила). Чи всі погоджуються із цими правилами? Якщо ні, то можете змінити їх. Своє рішення обґрунтувати.

1.3 Вправа-привітання «Чарівна паличка» (5 хв.)

Мета: зняття емоційного напруження, позитивне налаштування на заняття.

У психолога у руках «чарівна паличка», яку він зі словами привітання і побажань на сьогодні передає будь-кому з учасників тренінгу. Той, у кого «чарівна паличка» теж передає її зі словами привітання і побажання наступному учаснику. І так продовжується доти, поки всі учасники не привітаються.

2.1 Інформаційне повідомлення «Особливості команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП» (15 хв.)

Мета: Ознайомити з особливостями команди психолого-педагогічного супроводу дитини.

Одна з важливих умов впровадження інклюзивного навчання у закладі освіти – організація професійного співробітництва, результатом якого має стати освітнє середовище, максимально сприятливе для різнобічного розвитку всіх учнів, у тому числі й учнів з особливими освітніми потребами

Особливістю психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзії є індивідуальний підхід до вирішення завдань особистісного розвитку, навчання і виховання дитини [3]. Результативність психолого-педагогічного супроводу залежить від координованості дій усіх фахівців.

Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі – це взаємоузгоджена комплексна діяльність команди фахівців та батьків дитини, спрямована на створення необхідних умов, що сприяють розвитку особистості дитини, засвоєнню нею знань, умінь і навичок, успішній адаптації, її самореалізації та інтеграції в соціум [11].

Психолого-педагогічний супровід — це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною

програмою розвитку. До складу команди супроводу дитини з ООП у закладі дошкільної та загальної середньої освіти входять як постійні, так і залучені фахівці [10]. Саме команда психолого-педагогічного супроводу складає індивідуальну програму розвитку.

Склад психолого-педагогічного супроводу визначається з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП.

Склад психолого-педагогічного супроводу:

постійні учасники: директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель початкових класів (класний керівник), учитель-предметник, асистент учителя, практичний психолог, соціальний педагог, учитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП), вчитель-реабілітолог і батьки або законні представники дитини з ООП та інші;

залучені фахівці: медичний працівник закладу освіти, лікар, асистент дитини, спеціалісти системи соціального захисту населення, служби у справах дітей та інші [7].

Батьки – важлива частина команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Вони є джерелом інформації, необхідної фахівцям для ефективної організації психолого-педагогічного супроводу дитини.

Важливість присутності батьків у команді супроводу:

1. Батьки знають дитину від народження
2. Батьки обізнані у поетапності розвитку власної дитини
3. Батьки мають унікальний емоційний контакт із власною дитиною
4. Батьки відповідальні за майбутнє дитини
5. Батьки супроводжують дитину впродовж усього життя.

Основні засади співпраці фахівців та батьків:

- Спільна справа
- Довіра
- Повага та рівні права
- Чіткий розподіл обов'язків
- Чіткий розподіл відповідальності

Робота з батьками:

1. Прийняття батьками та родиною діагнозу дитини
2. Прийняття батьками та родиною дитини
3. Робота із переживаннями батьків (гіпер-позитивними/негативними)
4. Побудова цілей та плану дій на найближчий та довгостроковий термін
5. Робота над реалізацією плану
6. Збереження власної психіки батьків
7. Робота із сімейними конфліктами, робота із сіблінгами

Обговорення:

- Чи можемо ми назвати командою нашу групу? Чому?
- Які риси характеризують справжню команду?
- Які з них, на вашу думку, є визначальними у роботі батьків з дітьми з особливими освітніми потребами?

2.2 Притча «Рай і пекло» (7 хв.)

Мета: усвідомити значення командного духу.

Одного разу людині пощастило побачити Бога. Намагаючись дізнатися найважливіше, чоловік попросив: "Господи, я б хотів побачити Рай і Пекло".

Господь узяв людину за руку і підвів його до двох дверей. Відкривши одну, вони побачили великий круглий стіл з величезною чашею в центрі. Чаша була наповнена їжею, яка пахла настільки апетитно, що змушувала рот наповнюватися слиною. Навколо столу сиділи люди – здавалося, що вони були знесилені, хворі або вмирали від голоду. У кожного до руки була прикріплена ложка з довгою-довжелезною ручкою. Вони легко могли дістати їжу, але не могли піднести ложку до рота. Їх нещастя просто вражало.

- Так, це справді Пекло, - сказав чоловік.

Вони підійшли до других дверей. Відкривши їх, вони побачили такий же круглий величезний стіл, таку ж велику чашу, наповнену смачною їжею. І навіть у людей навколо столу були точно такі ж ложки. Але всі були задоволеними, ситими і щасливими, бо годували один одного.

- Так це ж Рай! – вигукнув чоловік.

Пекло і Рай влаштовані однаково. Різниця - всередині нас.

Обговорення:

- Що відрізняло людей в одній кімнаті від тих, які були в іншій?

- Що допомогло людям у раю бути щасливими? Чи змогли б вони досягти успіху, не працюючи у команді?

2.3 Вправа «Вчитель та батько» (15 хв.)

Мета: розшири знання обов'язків вчителів та батьків по відношенні до дитини з ООП.

Учасники об'єднуються у дві команди «Вчитель» і «Батько». Тренер роздає обом командам аркуші з намальованим сонечком з промінчиками (Додаток 3). На кожному промінчику учасники з команди «Вчитель» записують обов'язки вчителя, які на їхню думку мають бути присутні по відношенні до дитини, а команда «Батько» - записує обов'язки батьків. Результати оголошуються. Після чого, інші команди можуть доповнювати один одного.

2.4 Вправа «Ковпак ти мій трикутний» (10 хв.)

Мета: зняття емоційної напруги. Розвиток вміння працювати в команді. Розвиток уваги.

Створити коло. Психолог виголошує по одному слову з фрази: «Ковпак ти мій трикутний, трикутний мій ковпак. А якщо не трикутний, то це не мій ковпак». Потім фраза повторюється учаником, але коли їй випадає говорити слово «ковпак», його замінюють жестом (легке ляскання долонькою по голові). Потім фраза повторюється ще раз, але при цьому жестами замінюються вже два слова: «ковпак» (легка ляскання долонькою по голові) і «мій» (показати рукою на себе). При повторенні фрази втретє замінюються жестами три слова: «ковпак», «мій» і «трикутний» (трикутник зображується руками). Також можна додати жестами слова: «ти», і «не».

2.5 Етюд - релаксація «Врятуй пташку» (7 хв.)

Мета: зняття емоційної напруги.

Уяви, що у тебе в руках маленька беззахисна пташка. Витягни руки долонями догори. А тепер зігрій її своїм рівним, спокійним подихом, повільно, по одному пальчику склади долоні, приклади їх до своїх грудей, віддай пташці доброту свого серця. Розкрий долоні, і ви побачиш, що пташка радісно злетіла, посміхнися їй і не сумуй, вона ще прилетить до тебе.

2.6 Вправа «Хто зайвий ?» (15 хв.)

Мета: навчитися визначати правильних фахівців команди супроводу у підборі для дітей з відповідними нозологіями.

Учасникам роздають картки, які з одного боку зеленого кольору, а з іншого – червоного. Тренер називає діагноз дитини. Після того, зачитує можливих фахівців, які можуть бути залученими у команду супроводу. Якщо фахівець підходить, то учасники показують зелену сторону картки, якщо ні – червону. Відповіді обговорюють.

А) Діагноз: дитячий церебральний параліч.

Фахівці: директор навчального закладу, батьки, сурдопедагог, вчитель-реабілітолог, спеціаліст соціального захисту населення.

Б) Діагноз: Затримка психомовленнєвого розвитку.

Фахівці: логопед, асистент вчителя\вихователя, вчитель-реабілітолог, практичний психолог, олігофренопедагог, вчитель-логопед.

В) Діагноз: Глаукома (значне порушення зору).

Фахівці: сурдопедагог, тифлопедагог, батьки, практичний психолог, вчитель-реабілітолог, вчитель-логопед, класний керівник, медичний працівник закладу освіти.

3.1 Рефлексія (5 хв.)

Мета: отримання зворотного зв'язку від групи, розвиток комунікативних навичок.

- Ваші враження від сьогоднішньої зустрічі?
- Що ви зараз відчуваєте?
- Що потрібно для успішної і ефективної роботи в команді?

3.2 Вправа «Подяка» (5 хв.)

Мета: створення гарного настрою.

Учасники по колу дякують один одному за співпрацю.

Заняття 8

Мета: Підвести підсумки тренінгової роботи.

Узагальнити та закріпити знання одержані на просвітницькому тренінгу.

Матеріали та обладнання: : ноутбук, проектор, фліпчарт, маркери, плакат з правилами групи, аркуші А3, кольорові олівці, ручки.

Хід заняття

1.1 Вступне слово психолога (3 хв.)

Мета: Повідомлення мети заняття

Тренер:

Дорогі учасники, сьогодні ми на фінішній прямій. А це означає, що нашою метою заняття є підвести підсумки тренінгової роботи та узагальнити та закріпити знання одержані на просвітницькому тренінгу.

1.2 Вправа «Правила роботи в групі» (3 хв.)

Мета: Нагадати про основні правила роботи в групі.

Тренер:

І знову ми звертаємо увагу на наші правила роботи в групі. Нагадаємо, яких правил ми маємо дотримуватись (зачитує усі правила). Чи всі погоджуються із цими правилами? Якщо ні, то можете змінити їх. Своє рішення обґрунтувати.

1.3. Вправа-привітання «Ми з тобою схожі тим, що» (10 хв.)

Мета: Зняття емоційного напруження, позитивне налаштування на заняття.

Учасники тренінгу утворюють 2 кола - внутрішнє і зовнішнє. Кількість учасників в обох колах повинна бути однаковою. Учасники зовнішнього кола говорять своїм партнерам фразу, що починається зі слів: *"Привіт, ми з тобою схожі тим, що..."* (наприклад: ми с тобою схожі тим, що живемо на планеті Земля, працюємо в одній школі і т.п.).

Учасники внутрішнього кола відповідають: *"Привіт, ми з тобою відрізняємося тим, що..."* (наприклад: ми з тобою відрізняємося кольором очей, довжиною волосся й т.д.).

Потім по команді ведучого учасники внутрішнього кола пересуваються, змінюючи партнера. Процедура повторюється доти, доки кожний учасник внутрішнього кола не зустрінеться з кожним учасником зовнішнього кола.

2.1 Вправа «Екзамен» (20 хв.)

Мета: Перевірити на закріпити знання одержані на тренінгу.

Всім учасникам роздаються екзаменаційні бланки (Додаток 4). В кожному питанні є по одній правильній відповіді, є також завдання на відповідність та одне відкрите питання. На виконання завдань учасникам дається 10 хв. Наприкінці, завдання звіряються і обговорюються правильні і неправильні відповіді.

2.2 Мультфільм «Їжачок» (5 хв.)

Мета: Сформувати правильне уявлення про індивідуальний підхід до кожної особливої дитини та роль пристосування в їхньому житті.

<https://www.youtube.com/watch?v=CRJJY6sX4Sk>

2.3 Вправа «Діти – наша гордість» (15 хв.)

Мета: навчити позитивно оцінювати вчинки та поведінку дітей.

Учасники називають 5 позитивних рис вдачі своєї дитини. Речення розпочинається зі слів: «Я горджуся тим, що моя дитина...»

Тренер:

Щира розмова допомогла нам подивитися збоку на дітей, побачити їх риси позитивні характеру. Проаналізувати їх вчинки та поведінку. Зробити крок до самовдосконалення.

2.4 Притча «Все в твоїх руках» (5 хв.)

Мета: Формування позитивної моральної спрямованості, відповідальності за власні вчинки і за власне життя.

Давним-давно в старовинному місті жив Майстер, до якого регулярно навідувалися учні. Найздібніший з них одного разу задумався: «А чи є питання, на яке наш Майстер не зміг би дати відповідь?»

Він пішов на квітучий луг, піймав найкрасивішого метелика і сховав його між долонями. Метелик чіплявся лапками за його руки, і учневі було лоскотно. Посміхаючись, він підійшов до Майстра і запитав:

– Скажіть, яка метелик у мене в руках: живий чи мертвий?

Він міцно тримав метелика в зімкнутих долонях і був готовий будь-якої миті стиснути їх заради своєї істини.

Не дивлячись на руки учня, Майстер відповів:

– Все в твоїх руках.

3.1 Вправа «Підведення підсумків» (20 хв.)

Мета: Підвести підсумки тренінгу.

Всі учасники діляться на міні-групи, кожна міні-група отримує аркуш паперу А3 і своє завдання.

Першій групі потрібно підготувати виступ, що підсумовує основні пункти, розглянуті на тренінгових заняттях. Другій групі - комплекс заходів, які можуть бути прийняті в реальному житті для того, щоб максимально використовувати отриману інформацію. Третьою - які перешкоди можуть виникнути при застосуванні отриманої інформації в реальному житті і як ці перешкоди подолати.

Групам дається 10 хвилин, щоб накидати ідеї і придумати, як презентувати їх групі. Листи А3 можна використовувати для того, щоб сформулювати на них основні пункти, зробити схематичні малюнки і т.д.

Після цього один представник від кожної групи презентує всім міркування своєї групи.

Обговорення:

- Чи може група додати щось до сказаного, з якими ідеями учасники згодні, а з якими - ні?

3.2 Вправа «Австралійський дощ» (5 хв.)

Мета: забезпечити психологічне розвантаження.

Учасники стають у коло.

Психолог. Чи знаєте ви, що таке австралійський дощ? Ні? Тоді давайте разом послухаємо, який він. Зараз по колу ланцюжком ви будете передавати мої рухи. Як тільки вони повернуться до мене, я передам наступні. Будьте уважні!

- У Австралії здійснюється вітер (ведучий тре долоні).
- Починає капати дощ (клацання пальцями).
- Дощ посилюється (почергове плескання в долоні).
- А ось град – справжня буря (тупіт ногами).
- Але що це? Буря стихає (плескання по стегнах).
- Дощ стихає (плескання долонями).
- Поодинокі краплі падають на землю (клацання пальцями).
- Тихий шелест вітру (потирання долонь).
- Сонце. (Руки догори. Усмішка.)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубровинская Н.В., Фарбер Д.А., Безруких М.М. Психофизиология ребенка: Психофизиологические основы детской валеологии. — М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2000. — 144 с.
2. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами. / Директор школи — № 34 — 2009.
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві]; пер. з англ. — К.: — СПД — ФО Парашин І.С. 2010. — 296 с.
4. Калініченко І.О. Психолого-педагогічний супровід батьків з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. [Електронний ресурс].
5. Кениг К. Три первых года ребенка. — Калуга: Духов. познание, 2002.— 152 с.
6. Колупаєва А.А.. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія / К.: «Самміт-книга», 2009. — 272 с.
7. Луценко І. В. Психологічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Практичний психолог: Школа. 2013. № 10. С. 4-15.
8. Собчик Л. Н. Психология индивидуальности / Л. Н. Собчик // Теория и практика психодиагностики. — СПб. : Речь, 2003. — 624 с.
9. Панченко Т. Л., Заплатинська А. Б. Раннє втручання як система комплексної допомоги дітям раннього та дошкільного віку. Народна освіта. 2018 №3

10. Попелюшко Р. П. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими потребами в інклюзивному навчанні // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», №1(9)/2014. С. 109-113.

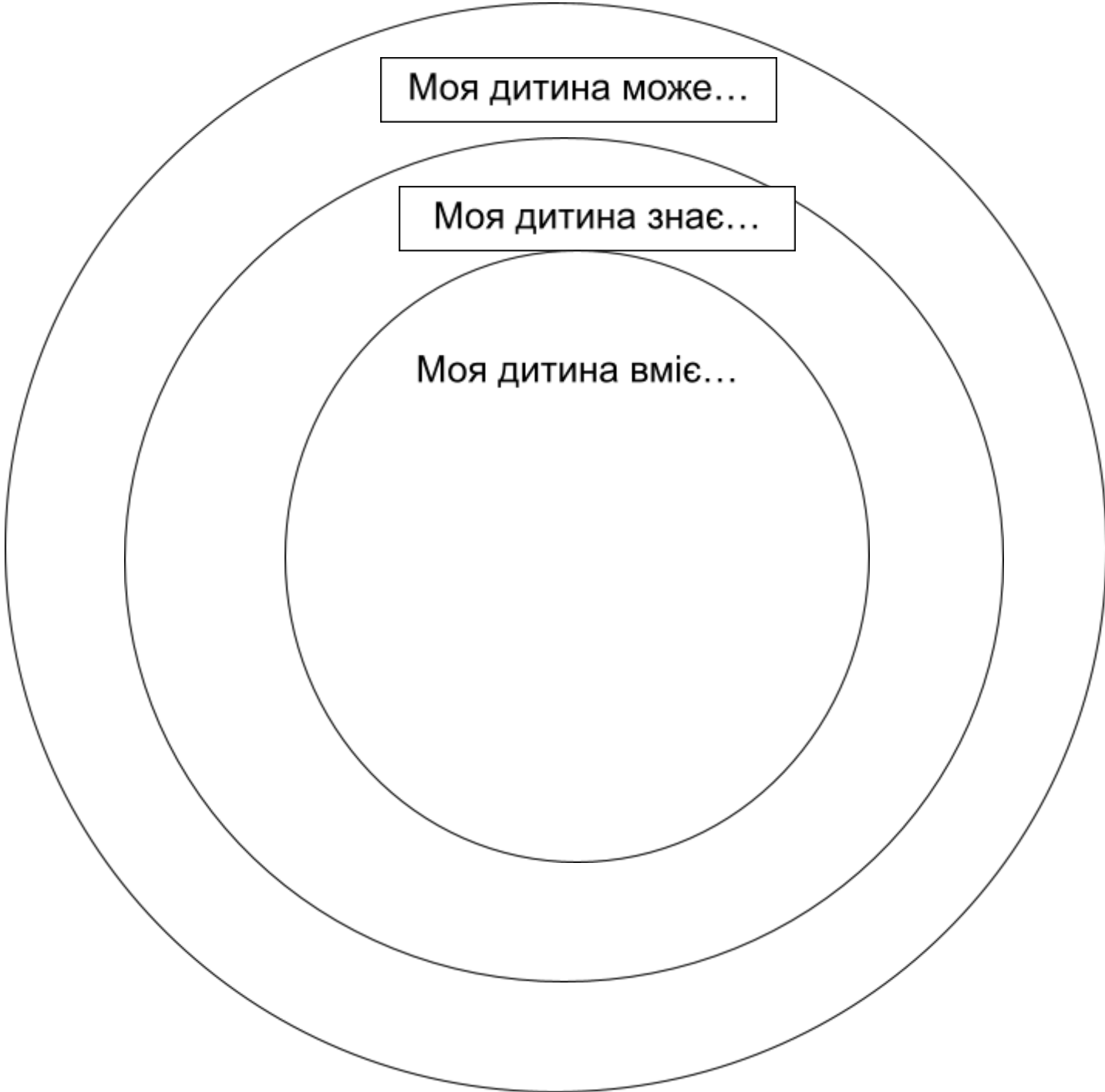
11. Психологічний супровід інклюзивної освіти : [метод. рек.] / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.

12. Рачова Н. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими потребами./ Дефектолог – №10 – 2009

13. Чепмен Г., Кэмпбелл Р. Пять путей к сердцу ребенка. — СПб.: Библия для всех, 2000.— 272 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Моя дитина може...

Моя дитина знає...

Моя дитина вміє...

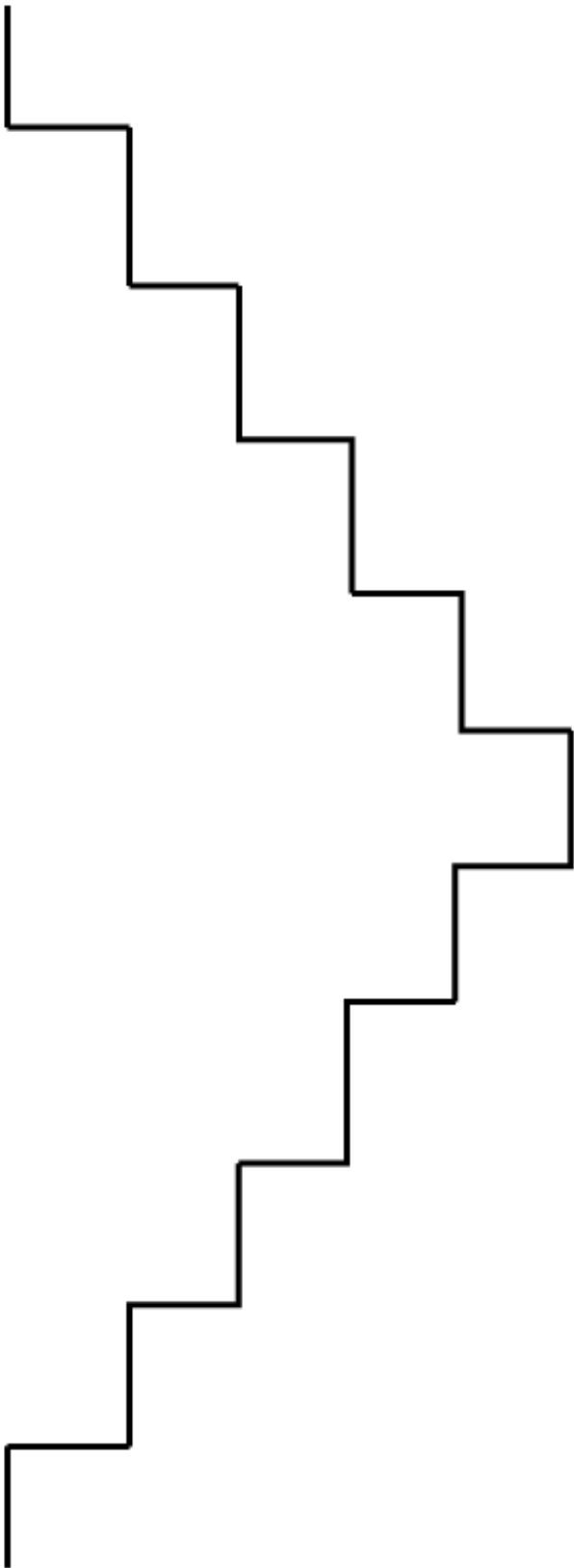
Додаток 2

Додаток 3

Додаток 4

и?

проводу:
вної роботи;

- Г) Інспектор з ювенальної превенції ;
- Д) Практичний психолог;
- Е) Спеціалісти системи соціального захисту населення.

3) Кого не відносять до категорії осіб з особливими освітніми потребами:

- А) Особу з інтелектуальними порушення;
- Б) Особу з розладом дефіциту уваги;
- В) Особу з порушення опорно-слухового апарату;
- Г) Особу з розладом аутистичного спектру;
- Д) Особу, що потребує підтримки у навчанні, що пов'язана з проживанням на тимчасово окупованій території або населених пунктах
- Е) Обдаровану особу.

4. Встановіть відповідність:

А) Психолого-педагогічний супровід – це	1) це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу.
Б) Інкюзивна освіта – це	2) це міждисциплінарна допомога сім'ям з дітьми раннього віку (від народження до 3-х років), у яких є порушення розвитку.
В) Раннє втручання – це	3) комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку.

5. Напишіть, якою, на вашу думку, є безумовна любов до дитини?
